



SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060208

DOM
2017-06-28
Stockholm

Mål nr
M 5910-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-06-09 i mål nr M 576-16, se bilaga A

KLAGANDE

JEJ

Ombud: TS

MOTPART

Samhällsbyggnadsnämnden i Uddevalla kommun
451 81 Uddevalla

SAKEN

Tillstånd till avloppsanläggning på fastigheten X i Uddevalla kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1339059

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

JEJ har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska meddela tillstånd till den sökta avloppsanläggningen.

Samhällsbyggnadsnämnden i Uddevalla kommun (nämnden) har bestritt ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

JEJ har utöver vad som anfördes i mark- och miljödomstolen anfört i huvudsak följande: För det aktuella området gäller hög skyddsnivå för miljöskydd, vilket den sökta anläggningen klarar och ansökan borde därmed ha godkänts. Högre krav än hög skyddsnivå kan inte ställas. Att ersätta gamla anläggningar med nya kan dessutom endast förbättra miljön, aldrig försämra den.

Företaget ALcontrol Laboratories har nu tagit prover i den bäck där utsläppspunkten är belägen. Det prov som tagits innan utsläppspunkten har ett värde något över badvattenkvalitet och det prov som tagits efter utsläppspunkten ligger under värdena för badvattenkvalitet.

Området som bäcken mynnar ut i kan inte beskrivas som en grund havsvik, djupet går mot 60 meter efter bara några tiotal meter. Vid en driftsstörning skulle det inte finnas risk för utsläppssuspenderad substans, i stället skulle merparten suspenderat material hamna i efterpoleringen.

I ett aktuellt författningsförslag som getts in till Miljödepartementet föreslår Havs- och vattenmyndigheten (HaV) att kraven på reduktion av kväve för mindre avloppsanläggningar helt ska tas bort respektive sänkas till 50 procent vid behov av högt hälsoskydd. Kraven på bakteriereducering ska helt tas bort. Att HaV nu i sitt remissyttrande beträffande den ansökta avloppsanläggningen ställer högre krav än vad som föreslås gälla enligt de föreslagna föreskrifterna är inte trovärdigt.

Det ger en missvisande bild att jämföra Biovac med andra minireningsverk som inte når upp till samma höga kvalitet. Biovac har därtill en väl utvecklad serviceorganisation. Olika minireningsverk har olika processteg och att HaV hävdar motsatsen gör att det framstår som om myndigheten inte har tillräckliga kunskaper om minireningsverk.

Det finns ingen anledning till oro beträffande syremängden eftersom den biologiska reningsprocessen består av syretillförsel för nedbrytning av biologiskt material och därmed mättar vattnet på syre.

En annan teknik skulle medföra en avsevärd fördyring.

Nämnden har anfört i huvudsak följande: Ansökan gäller ett minireningsverk med EP-tank som efterpoleringssteg. EP-tank saknar opartiskt underlag för sin utlovade funktion. Enstaka stickprov i bäckens vatten visar hur förhållandena såg ut just vid provtagningstillfället och några slutsatser kan inte dras av detta.

Uddevalla är en kustkommun och det råder hög skyddsnivå med avseende på miljöskydd i stora delar av kommunen. Detta innebär att avloppsanläggningarna som installeras för rening av WC-vatten i kommunen ofta är av tekniskt avancerad karaktär. Många tillverkare av minireningsverk har ett egenkontrollprogram som kan innebära att den enskilde fastighetsägaren bör se över sin anläggning så ofta som varje vecka. Under 2016 har 70 av kommunens cirka 350 minireningsverk fått tillsynsbesök av nämnden. Tillsynen har resulterat i att cirka 50 procent av de besökta anläggningarna fått föreläggande om åtgärder eller skötsel av sitt minireningsverk. Av de som fått ett föreläggande har cirka 70 procent någon form av serviceavtal.

Under den tillsyn på minireningsverk som utförts i Uddevalla kommun framkom att många av fastighetsägarna helt har förlitat sig på sitt serviceavtal och det årliga servicebesöket. Fastighetsägare har trott att de inte behöver göra mer än möjligtvis fylla på flockningsmedelskemikalier när det tar slut för att minireningsverket ska fungera. Problem som har uppmärksammats under nämndens tillsyn över

minireningsverk är bland annat slamflykt, pumpar som gått sönder p.g.a. höga slamnivåer, flockningsmedel som antingen inte fyllts på eller blivit för gammalt m.m. Andra kommuner som bedrivit tillsyn över minireningsverk har kommit fram till liknande resultat, dvs. att minireningsverk är helt beroende av skötsel av fastighetsägarna för att fungera som leverantörerna utlovar.

Även om nämnden har möjlighet att utöva tillsyn för att tillse att anläggningen sköts på lämpligt sätt är det i första hand verksamhetsutövaren som har ett eget ansvar för det. Även om en fastighetsägare inte har för avsikt att missköta en anläggning så kan problem uppstå som i värsta fall kan få till följd att orenat avloppsvatten släpps ut. Ett sådant utsläpp medför då negativa effekter på recipienten. Med hänsyn till den aktuella recipientens känslighet anser nämnden att det är extra viktigt att ta dessa risker i beaktande och tillämpa försiktighetsprincipen.

Nämnden bedömer att en källsorterande avloppsanläggning är lämpligast med tanke på Gullmarns känslighet. Sluten tank och en separat avloppsanläggning för BDT-vatten är ett alternativ för att sortera avloppsfraktionerna vid källan. Om fastighetsägaren vill ha en vattenspolande toalett som toalettlösning anser nämnden att en sluten tank för toalettvattnet är mer driftsäker än ett minireningsverk. Att det aktuella minireningsverket är CE-märkt och omfattas av en harmoniserad standard enligt byggproduktförordningen inverkar inte på nämndens möjlighet att ställa de krav enligt den svenska miljölagstiftningen som bedöms nödvändiga för att säkerställa skyddet av hälsa och miljö.

Nämndens beräkningar visar att om samtliga 50–60 fastigheter i Kolvik skulle släppa ut sitt BDT-vatten helt orenat, skulle fosfor- och kväveinnehållet i detta vatten fortfarande vara lägre än från det vatten som skulle släppas ut om alla istället installerade varsitt Biovac-verk. Av Kolviks 50–60 fastigheter har den absoluta majoriteten idag inget WC-utsläpp. En generell tillståndsgivning för exempelvis Biovac för WC- och BDT-vatten i ett område som Kolvik skulle därmed få negativ effekt med ökade utsläppsmängder till recipienten. Enligt Uddevalla Kraft finns i dagsläget omkring 1500 slutna toalettankar i kommunen. Nämnden har inte några exakta uppgifter om hur den geografiska fördelningen är av de befintliga tankarna men

en uppskattning är att en majoritet av dem är placerade på Bokenäset som har en stor del av sin avrinning till Gullmarn. Bokenäset har även problem med bristande grundvattentillgång, särskilt sommartid utmed kustlinjen. Att välja ett källsorterande system skulle innebära att en vattenbesparing görs, vilket är ytterligare en anledning till varför nämnden uppmanar till en källsorterande lösning i första hand. Frågan om vattenförbrukning är därtill av särskild vikt i de områden där omvandling sker från fritidsboende till permanentboende.

REMISSYTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Havs- och vattenmyndigheten har yttrat sig i målet och anført i huvudsak följande: Avrinningen från området sker till en grund havsvik, som dessutom är badvik. Den provtagning och analys av bakterier som JEJ låtit utföra i bäcken där avloppsvattnet släpps ut visar på höga värden för E.coli och intestinala enterokocker. Förhöjda bakteriehalter kan innebära att normen för fekala kolibakterier för musselvatten inte följs. Provtagningen visar att bakteriehalten i bäcken överstiger de gränsvärden som finns för bra badvattenkvalitet. Provtagningen visar inte vilken reningskapacitet av smittämnen som EP-tanken har.

Kolvik är ett fritidshusområde med pågående och förväntad framtida omvandling till permanentboende. I samma avrinningsområde som Kolvik finns drygt 1700 fastigheter utan kommunalt vatten och avlopp. Dessa fastigheter har sin avrinning till Gullmarsfjorden som är både ett Natura 2000-område och ett marint naturreservat. Natura 2000-området innehåller bland annat naturtyperna rev, sublitorala sandbankar, stora grunda vikar och sund samt vegetationsklädda havsklippor. En ökad tillförsel av näringsämnen skulle påverka dessa naturtyper negativt då både fleråriga alger och ålgräs riskerar att konkurreras ut av snabbväxande fintrådiga alger. Även ökad grumlighet av vattnet med minskat ljusgenomsläpp som följd har en negativ påverkan. Ålgräsängar är en globalt hotad biotop som är en viktig livsmiljö för många arter och fyller viktiga funktioner i ekosystemet. I bevarandeplanen för Natura 2000-området står att *"[u]tsläpp av kemikalier, avloppsvatten eller annan påverkan på vattenkvaliteten bör prövas restriktivt. Vid modernisering av befintliga*

avloppsanläggningar bör man eftersträva bästa miljövänliga teknik som innebär minskad belastning på recipienten jämfört med nuläge. För helt ny eller kompletterande bebyggelse inom Gullmarsfjordens avrinningsområde bör nya Va-anläggningar prövas mycket restriktivt”.

Gullmarn är en tröskelfjord, vilket innebär att de djupare delarna inte tillförs syrerikt vatten från Skagerrak kontinuerligt. Detta ökar känsligheten för syreförbrukande processer och under hela 2014 rådde syrebrist i bottenhavet sydväst om Kolvik, vilket visar att belastning av fjorden överskrider systemets förmåga att ta hand om de näringsämnen som tillförs. Den ekologiska statusen för vattenförekomsten Gullmarns centralbassäng är måttlig på grund av övergödningspåverkan och Vattenmyndigheten i Västerhavets vattendistrikt har fastställt miljö kvalitetsnormen god ekologisk status med tidsfrist till 2021. Vattenförekomsten påverkas i betydande grad av utsläpp från enskilda avlopp: cirka fyra ton kväve och 0,6 ton fosfor per år. Följden av en generell tillståndsgivning till olika former av minireningsverk kan bli att det sammanlagda utsläppet av närings- och smittämnen blir så stort att det påverkar vattenförekomsten negativt, vilket även gäller möjligheterna att leva upp till de tillämpliga normerna för musselvatten. De miljö kvalitetsnormer för musselvatten som främst berörs är de för suspenderad substans, mättnadsgrad löst syre och fekala kolibakterier.

Sammanfattningsvis är myndighetens bedömning att den föreslagna anläggningen visserligen uppfyller kraven för hög skyddsnivå med avseende på miljöskydd men att det p.g.a. förutsättningarna i ärendet – utsläpp till en recipient med övergödningsproblematik som inte når upp till god status, därtill i närheten av en badplats, Natura 2000-område och musselvatten – är skäligt att ställa högre krav på kväverening, smittämnesreduktion och anläggningens robusthet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Samtidigt med detta mål har Mark- och miljööverdomstolen meddelat dom avseende två andra mål angående avloppsanläggningar i samma område, M 5802-16 och M 5911-16.

Den aktuella fastigheten ligger i Kolvik som är ett fritidshusområde med fastigheter som bebos främst under sommarhalvåret. Området tas dock i allt högre utsträckning i anspråk för permanentboende. Fastigheten är belägen i sluttning ner mot Gullmarsfjorden och recipienten är vattenförekomsten Gullmarns centralbassäng.

Av utredningen i målet framgår att den ekologiska statusen för vattenförekomsten Gullmarns centralbassäng har bedömts till måttlig på grund av övergödningpåverkan. Gullmarsfjorden är en tröskelfjord och de djupare delarna av fjorden tillförs inte syrerikt vatten från Skagerak kontinuerligt och därmed ökar känsligheten. Syrebrist har konstaterats i bottenvattnet sydväst om Kolvik under hela 2014 och det föreligger också säsongsmässig syrebrist i Gullmarsfjordens bottenvatten sedan flera decennier. Nuvarande belastning överskrider systemets förmåga att ta hand om de näringsämnen som tillförs. Till detta kommer att recipienten omfattas av skydd som Natura 2000-område, är ett skyddat musselvatten samt att delar av fjorden är ett marint naturreservat. Området omfattar rödlistade fiskarter och fjordens grunda vikar med ålgräsängar är viktiga reproduktions- och uppväxtområden för fiskar och skaldjur. Vid en ökning av näringsämnen till recipienten riskerar fleråriga alger och ålgräs att konkurreras ut av snabbväxande fintrådiga alger och en ökad grumlighet kan också påverka recipienten negativt. Recipienten är av kommunen utpekad som ett område där det råder hög skyddsnivå för såväl miljöskydd som hälsoskydd. Vidare avses utsläppet från avloppsanläggningen ledas ut till en bäck som efter en kort stäcka mynnar ut i en omedelbar närhet av en badplats.

Mot bakgrund av nämnda förutsättningar gör Mark- och miljööverdomstolen inledningsvis bedömningen att recipienten får betecknas som ett särskilt känsligt och skyddsvärt område där det finns stor anledning till att anpassa kraven på avloppsutsläppen utifrån de speciella förhållanden som råder. Vidare måste med hänsyn till att en ansökan om tillstånd till avloppsanläggning kan ses i ett större sammanhang (se MÖD 2006:27 och 2006:53) beaktas vad nämnden har påpekat om att det finns ytterligare ett stort antal fastigheter med avrinning till den aktuella recipienten. Dessa fastigheter har idag inte utsläpp från vattentoalett och följderna av

en generell tillståndsgivning för dessa skulle ge ett ökat utsläpp av näringsämnen till Gullmarns centralbassäng.

Den sökta anläggningen uppfyller visserligen kraven för hög skyddsnivå för miljöskydd enligt Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd beträffande BOD, Tot-P och Tot-N när den fungerar som avsett. HaV har dock särskilt påpekat att det på grund av recipientens känslighet för näringsämnen finns ett behov av att ytterligare minska utsläppen av kväve utöver vad som följer av kraven på hög skyddsnivå. Mark- och miljööverdomstolen delar denna bedömning och finner därför att högre krav än de som gäller för hög skyddsnivå för miljöskydd behöver ställas i detta fall. Detta gäller särskilt vid beaktande av vad som skulle bli följderna av en generell utbredning av avloppsanläggningar likande den nu aktuella anläggningen. Gällande utsläppspunktens närhet till badplatsen kan dessutom påpekas att tillförlitliga barriärer behövs för att minska riskerna för att smittämnen tillförs badplatsen och påverkar människors hälsa. JEJ har dock inte visat att anläggningen skulle reducera smittämnen till en nivå som skulle vara acceptabel på platsen. Inte heller den ingivna provtagningen av bakterier i bäcken ändrar denna bedömning.

Sammantaget gör Mark- och miljööverdomstolen bedömningen att tillstånd inte ska lämnas till den sökta anläggningen eftersom utsläppet i det aktuella fallet skulle ske till en mycket känslig och skyddsvärd recipient. Överklagandet ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, hovrättsråden Johan Svensson, referent, och Margaretha Gistorp samt tekniska rådet Yvonne Eklund.

Föredragande har varit Ote Dunér.



VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-06-09
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 576-16

KLAGANDE

JEJ

Ombud: AEd

MOTPART

Samhällsbyggnadsnämnden i Uddevalla kommun
451 81 Uddevalla

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länstyrelsens i Västra Götalands län beslut den 13 januari 2016 i
ärende nr 505-27527-2015, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Avslag på ansökan rörande installation av avloppsanläggning på fastigheten X i
Uddevalla kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 324070

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00 -

YRKANDEN M.M.

JEJ har genom företrädare Bra Miljöteknik Sverige AB yrkat att mark- och miljödomstolen upphäver Länsstyrelsens i Västra Götalands län (länsstyrelsens) och Samhällsbyggnadsnämndens i Uddevalla kommun (nämndens) beslut och beviljar tillstånd till sökt anläggning.

Bra Miljöteknik Sverige AB har till stöd för talan i målet anfört följande.

Nämndens inlägga till länsstyrelsen innehåller såväl en mängd faktafel som länsstyrelsens uppfattning av ärendet. Stora felaktigheter i besluten omfattar att sökt avloppslösning inte skulle vara robust, att det skulle bli fler utsläppspunkter i området, att utsläpp av näringsämnen i området riskerar att öka och att området är ett grundvattenområde.

Ansökan avser reningsverket Biovac FD 5 N PEH som uppfyller de miljökrav som är satta för hög skyddsnivå. Sökande har med tanke på placering bedömt att hög skyddsnivå för hälsoskydd är trolig och därmed sökt med efterpolering för ytterligare bakteriereduktion.

I dagsläget har fastigheten X enbart en trekammarbrunn med en markbädd på 12 m² med utsläpp i en bäck. Från utsläppsplatsen rinner vattnet i bäcken och kommer sedan till en vik 100 meter söder om badplatsen.

En mängd domar och beslut finns på sökt teknislösning. Till exempel har Länsstyrelsen i Västra Götalands län i beslut dnr 505-6158-2015 själva bedömt att sökt anläggning uppfyller kraven för både högt miljöskydd och högt hälsoskydd ihop med Biovacs efterpolering. Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt har i mål nr M 442-15 funnit att den sökta anläggningen inte strider mot 4 kap. 2 § vattenförvaltningsförordningen och bedömer i likhet med Länsstyrelsen i Hallands län att tillstånd ska ges. Området bedöms som känsligt med både högt miljöskydd och hälsoskydd. Detta ärende togs upp till Mark- och miljööverdomstolen som inte meddelade prövningstillstånd. Detta fall gällde en

fastighetsägare som hade BDT-avlopp och torrtoalett. Kommunen hänvisade också i detta fall till kretsloppsprincipen men länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen tog fasta på att anläggningen klarar de höga krav för näringsämnen som ställts. Även denna ansökan var kompletterad med Biovacs efterpolering. Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs Tingsrätt har i mål nr M 3506-15 inte ändrat Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut om att tillstånd ska ges. Motiveringen i domstolens dom är välskrivna och tydliga. I detta fall gäller sökt anläggning inom ett område som utpekats som framtida skyddsområde. Även denna ansökan var kompletterad med Biovacs efterpolering.

Nämnden anger i sin inlägga att området ställer krav på att hög skyddsnivå gällande miljöskydd samt hälsoskydd. Den sökta anläggningen uppfyller hög skyddsnivå både gällande miljöskydd samt hälsoskydd då den kompletterats med efterföljande rening med Biovac EP Filtralite för att nå hög skyddsnivå gällande högt hälsoskydd och kan inte ses ha en negativ påverkan på miljön. Miljön kommer att förbättras avsevärt då fastigheten idag enbart har slamavskiljare med en liten markbädd utan kväve- samt fosforrening och den sökta anläggningen har mindre utsläpp av fosfor än vad studier på traditionella BDT-avlopp har. Den sammanlagda belastningen kommer alltså bli betydligt mindre med sökt anläggning än det är idag. Det påståendet som nämnden anför att det skulle bli fler utsläppspunkter stämmer heller inte då det kommer att vara samma som idag. Det finns inga vattentäkter som kan bli berörda.

Enligt Naturvårdsverkets författningssamling, s. 5, kommentarer till reduktionskrav, är det tillåtet att släppa ut lika mycket näringsämnen från ett BDT-vatten efter att man tagit bort urin och fekalier som vid ett blandat avloppsvatten. Den enda skillnaden är att avloppsanläggningen kan göras enklare men de vill understryka att man skriver att i det fall man enbart har BDT-rening inte ska använda reduktionskrav i procent. Detta innebär alltså att den totala mängden näringsämnen inte minskar till fjorden gentemot sökt anläggning även om fraktionerna i avloppsvattnet separeras.

I yttrandet från nämnden står det felaktigt att utsläppet föreslås till ett grundområde. Det släpps ut i en bäck där det sker en mycket stor utspädning innan den når viken. Denna plats beskrivs felaktigt, möjligtvis av okunskap från nämnden om den djupa fjorden, såsom ett grundområde där vattendjupet är mellan 0 - 3 meter. Detta skulle kunna vara de innersta meterna mot fastlandet men sedan enligt sjökortet ökar djupet till över 60 meter. Det kan inte anses vara ett grundområde. Felaktigt beskrivs det som att den förhärskande strömriktningen skulle vara norrut. Fjorden är ett tillringsområde, bl.a. från Örekilsälven längre in och ett stort antal andra tillflöden och naturliga tidvattenströmmar rör vatten både in i fjorden men också ut ur fjorden.

Nämnden påstår att godkännandet av ett minireningsverk kan öka belastningen i området. Inte ens om reningsverket skulle haverera till 100 % skulle belastningen öka då den skulle fungera som den slamavskiljare som finns där idag. Det är dock fastighetsägarens intention att sköta om sin anläggning och är medveten om konsekvenserna ifall en anläggning missköts.

Förutom att sökanden har valt en anläggning som enligt oberoende tester klarar hög skyddsnivå har sökanden tecknat servicekontrakt för att säkerställa tillgång på service och underhåll på reningsverket. Anläggningen är utrustad med larm för överbelastning, tekniskt fel samt om anläggningen blir strömlös. Sökande har precis som länsstyrelsen bedömt att högt hälsoskydd föreligger och därmed faller det argumentet för avslag eftersom avloppsanläggningen uppfyller detta.

I området finns en mängd avloppsanläggningar med bristande rening och det pågår såsom i de flesta kommuner inventering av avloppsanläggningar och åtgärder mot de som har brister. Det bör således leda till en sammantaget bättre miljö än den oro som målas upp av länsstyrelsen och nämnden om utsläppstillstånd ges.

Nämnden anför också kostnadssynpunkten med jämförelse slutna tank/BDT-lösning. Det är direkt olämpligt att kommunala miljöinspektörer utan kunskap om byggteknik ska bedöma huruvida det är tekniskt möjligt att dra pumpledningar i tak

och väggar och kunna avgöra huruvida redovisade kostnader är riktiga eller inte. De kostnader som är redovisade är relevanta för de aktuella fastigheterna. Uppgifterna de fått angående kostnader för service och underhåll för vakuumsystem innefattar de motorer som behöver bytas ut regelbundet och uppgifter om kostnad och bytesintervall kommer från tillverkaren av vakuumsystemet. I deras fall handlar det dessutom om två badrum som behöver göras om. Bara kostnaden för de två badrummen är ca 100 000 kronor. Det är därmed enligt 2 kap. 7 § 1 st miljöbalken, inte rimligt att kräva annan lösning då nyttan inte kan överträffa den orimliga kostnaden.

Nämndens tanke om att man i princip kan dra rör i byggnaden hur som helst bara för att hålla nere kostnaden som ett argument för att det inte blir en kraftig fördyrning jämfört med sökt anläggning är helt horribel. Frågan är var gränsen går. Man har heller inte tagit med hur det tekniskt ser ut på platsen och de schabloner som hänvisas till är irrelevanta. Utdrag ur Havs- och vattenmyndighetens broschyr ”Att installera vakuumtoaletter i befintliga hus eller vid nybyggnation” bifogas till kompletteringen med hänvisning till broschyrens bilaga 5, och bilden över texten ”Rördragning genom våningsplan”. Det är på detta sätt m.m. som man anser att man ska dra rör från vakuumtoaletter för att hålla nere kostnaderna. Genom att göra ett sådant system minskar garanterat värdet på husen och den värdeminskningen ska också tas upp som en indirekt kostnad. Kalkylen som inlämnats visar att det är orimligt att byta mot den tekniska lösning nämnden vill påtvinga fastighetsägaren.

Nämnden anför att en sluten tank på 3 kubikmeter klarar ca 2 800 spolningar. Detta är dock korrekt då man inte kan vänta med att tömma den slutna tanken tills den är proppfull och med hänvisning till följande räkneexempel. En avloppsanläggning ska dimensioneras för 5 PE. Om man räknar med att en barnfamilj består av 4 personer och har lite semester etc. så är man boende i huset ca 47 veckor per år eller 329 dagar. Man går normalt på toaletten innan man går till jobb, skola etc. och när man kommer hem och innan man går och lägger sig. Oftast blir det något toalettbesök däremellan. Varje spolning är om 1 liter plus urin, fekalier och papper. Det ger ca 1,2 liter per spolning. Om man räknar 5 toalettbesök per person och dag får man

följande: $4 \cdot 329 \cdot 1,2 \cdot 5 = 7\,896$ liter. Ca 8 kubikmeter per år ger ca 3 tömningar av en slutna tank. Det är ca 6 kubikmeter mer än ett reningsverk för ett hushåll ger i slamtömningsvolym då ett reningsverk har en slamtömningsvolym på 2 - 2,5 kubikmeter. Det ska alltså köras bort minst 8 kubikmeter avloppsvatten per år istället för ca 2 kubikmeter. Denna miljökonsekvens tas helt bort i nämndens konsekvensanalys. Lastbilstransporterna kommer alltså på enbart denna fastighet öka med 200 % per år.

Det är mycket intressant att nämnden hänvisar till just några domar, mål nr M 245-11 samt M 487-11. Dessa berör Tanums kommun där den politiska viljan och krav från miljönämnden under ett antal år varit att urinseparera avloppsvattnet. Den 15 februari 2016 togs ett nytt beslut där hela detta projekt skrotades. Detta visar på hur en lokal politisk inriktning kan få konsekvenser för fastighetsägarna. Det system kommunen har för de slutna tankarna är fortfarande i projektstadiet. Det täcker heller inte kommunens volym av avloppsvatten då det i dagsläget finns ca 1 400 slutna tankar som töms allt ifrån var 5:e vecka till en gång per år och den största mängden körs till det kommunala reningsverket. Precis som det finns projekt för att återföra slam från slutna tankar till jordbruksmark pågår det projekt för kretsloppsanpassa slam från reningsverk för utvinning av näringsämnen. Det är därför inte förenligt att neka tillstånd utifrån den synpunkten. Kontentan av detta är att fastighetsägaren inte ska tvingas till en avloppslösning som fastighetsägaren inte anser är lämplig.

Det är också mycket intressant att se mark- och miljödomstolens yttrande i dom nr M 487-11: *”Krav på urinseparering är emellertid inte allmänt förekommande i riket och medför också icke oväsentliga kostnadsökningar för verksamhetsutövaren. För att sådana krav ska anses rimliga (jfr 2 kap. 7 § 1 st miljöbalken) bör därför krävas att de lokala förhållandena gör en sådan åtgärd särskilt påkallad. Enbart en allmän hänvisning till kretsloppsprincipen med tillhörande vägledning utgör inte tillräcklig grund för att ställa krav på urinseparering gentemot den enskilde.”*

Det är inte vanligt förekommande i riket att kräva sluten tank med vakuumsystem. De lokala förhållandena är heller inte sådana att det är "särskilt påkallat" då nämnden i sitt yttrande till länsstyrelsen själva skriver: "Tillståndsgivning för ett enskilt minireningsverk i ett tätbebyggt område skulle möjligen inte ha så stor betydelse". På samma sätt som det beskrivs i ovanstående dom *"en allmän hänvisning till kretsloppsprincipen utgör inte tillräcklig grund för att ställa krav på urinseparering gentemot den enskilde"* inte heller kan krävas i detta fall.

Fastighetsägaren till X kan inte ta hänsyn till vilken tekniklösning deras grannar väljer utan måste se till sina egna förutsättningar. Både platsmässigt och ekonomiskt.

I Kungsbacka kommuns yttrande i avgörande mål nr M 442-15 anføres följande. *"Nämnden vill än en gång förtydliga att avslaget meddelades på grund av att ett tillstånd hade inneburit ett nytt lokalt utsläpp från vattentoalett och därmed inte på grund av den sökta anläggningens tekniska utförande. I övrigt hänvisar nämnden till tidigare förd argumentation i ärendet."*

Mark och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt uttalade följande i domskäl. *"Mark- och miljödomstolen har gått igenom materialet i målet och övervägt vad nämnden anfört i mark- och miljödomstolen. Domstolen, som finner att den ansökta åtgärden inte strider mot 4 kap. 2 § vattenförvaltningsförordningen, gör samma bedömning som länsstyrelsen, dvs. att tillstånd att inrätta ett minireningsverk enligt ansökan ska medges. Målet bör emellertid återförvisas till nämnden för meddelande avför tillståndet erforderliga villkor."*

Då denna överklagan gällande X är snarlik den som det hänvisas till ovan (den innehåller omvandlande från sluten tank till vattentoalett) är svårt att se att detta överklagande ska behandlas annorlunda. Inte heller Mark- och miljööverdomstolen ändrade på beslutet.

Sammantaget finns inga hinder för att utsläppstillstånd ska ges för fastighetsägarens avloppslösning. Sökanden har tagit hänsyn och försiktighetsmått till både miljö- och hälsoskydd samt områdets känslighet. Sökanden har visat att det är orimligt att installera av nämnden tvingande tekniska lösning. Det är inte förenligt med EU:s lagar om fri marknad och konkurrens på lika villkor att en kommun förordar en speciell teknisk lösning utan endast kan ge utsläppsvärden i ett aktuellt område för fastighetsägaren att uppfylla. Att Uddevalla kommun har gett fastighetsägare i kommunen möjlighet att skaffa sluten tank för att köra avloppsvattnet till gödselbrunnar är inte detsamma som att kommunen har rätt att tvinga fastighetsägarna till denna tekniska lösning. Såsom nämndens avslag skrivits och i den kommunikation som varit både skriftligt och muntligt så har inte efterpoleringen varit grunden till avslag utan val av minireningsverk som avloppsreningsteknik. Det har alltså inte gått att föra en diskussion med miljökontoret om utformning av en eventuell annan lösning som efterpolering, exempelvis att göra en ny markbädd på 10 m² vilket fastighetsägaren kan tänka sig om den sökta efterpoleringen i detta fall ses som otillräcklig och delvis gammal. De vill därför till mark- och miljödomstolen poängtera den möjligheten att domstolen ger tillstånd med i första hand sökt anläggning och i andra hand Biovac FD 5 N PEH med markbädd 10 m².

Nämnden har i yttrande vidhållit sin inställning samt anfört följande. Nämnden hänvisar till tidigare handlingar i ärendet, men vill i detta yttrande framföra några förtydliganden. Dels kommenteras ombudets synpunkter, dels redogörs något grundligare för området, recipienten, samt det kretsloppssystem som Uddevalla kommun hänvisar till.

Området

Området Kolvik är ett typiskt fritidshusområde med pågående och förväntad framtida omvandling till permanentbebyggelse. Situationen liknar den som råder för ett stort antal detaljplanelagda områden, ursprungligen avsedda för fritidsbebyggelse, som finns utmed Gullmarns kuststräcka i Uddevalla kommun. Totalt finns 40 detaljplanelagda områden med sammanlagt 3 723 fastigheter som

inte har kommunalt vatten och avlopp utan enskilda lösningar utmed Bokenäsets kustremsa. Utöver de 40 detaljplanelagda områdena finns ett stort antal områden med samlad bebyggelse som har motsvarande förutsättningar för och standard på avlopp. I samma avrinningsområde som området Kolvik, Gullmarns Centralbassäng, finns sammanlagt 1 723 fastigheter. Totalt finns ca 1 981 fastigheter med avrinning till Gullmarsfjorden i Uddevalla kommun.

I nämndens bedömning att avslå ansökan i det här fallet beaktas även konsekvenserna av en generell tillståndsgivning till minireningsverk för omhändertagande av WC- och BDT-vatten på de övriga områdena med liknande problem utmed Gullmarsfjordens kust. Gullmarns Centralbassäng är påverkad av övergödning. Enligt VISS, Vatteninformationssystem Sverige, har Gullmarns Centralbassäng måttlig ekologisk status. Betydande påverkan kommer just från enskilda avlopp (ca 4 ton kväve/år och ca 0,6 ton fosfor/år).

Gullmarsfjorden, som Gullmarns Centralbassäng är del av, är både Natura 2000-område och marint naturreservat. För ett vattenområde som Gullmarsfjorden räcker det inte att se till effekten av en viss åtgärd utifrån enbart den aktuella fastigheten eller det aktuella området. Följden av en generell tillståndsgivning inom ett större område måste beaktas, se Miljööverdomstolens domar den 22 maj 2006 i mål nr M 3553-05 och den 9 november 2006 i mål nr M 9983-04. Den sistnämnda domen tar även upp att tillämpningen av hänsynsreglerna ska ske mot bakgrund av den övergripande målbestämmelsen om hållbar utveckling och att vägledning ska hämtas från de nationella miljömålen.

Miljömål som berörs i ärendet är främst

- Ingen övergödning
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Grundvatten av god kvalitet

För Gullmarn gäller att övergödning utgör ett miljöproblem, vilket medför att det finns starka skäl att ställa krav på långtgående rening av både kväve och fosfor från enskilda avlopp. Det är även viktigt att framhålla att Gullmarns Centralbassäng är

ett skyddat musselvatten som ska skyddas enligt förordning om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

Bakgrund

Samhällsbyggnadsnämnden (dåvarande miljö- och stadsbyggnadsnämnden) mottog en ansökan om att inrätta en avloppsanläggning på fastigheten X i juni 2014. Nämnden har utfört tillsyn i området med avseende på otillräckliga avloppsanläggningar då avrinningen från området sker till känslig recipient i form av Jordfallsbuktens grundområde med en badvik. Jordfallsbukten är en del av Gullmarsfjorden. Då ett fungerande återföringssystem finns i Uddevalla kommun görs en avvägning i varje ansökan kring möjligheten att källsortera avloppsvatten och huruvida det är rimligt att nämnden ställer krav på källsortering i den aktuella fastigheten. Ombudet har redogjort för en kostnadsbedömning för vad det skulle kosta att källsortera avloppsvattnet i huset. Nämnden har bedömt att det finns skäl att ifrågasätta kostnadsbedömningen, och bedömde, med bakgrund till det återföringssystem som finns i kommunen, att det var skäligt att ställa krav på kretsloppsanpassning i det aktuella huset. I juni 2015 fattade nämnden därför beslut om avslag för den inkomna ansökan gällande ett minireningsverk av modell Biovac FD 5 N PEH med efterföljande EP-filter för rening av wc- och bad-, disk- och tvättavloppsvatten från ett hushåll.

Recipienten Gullmarn och utsläppspunkten

Gullmarn är Sveriges ojämeförlikt största fjord men framförallt är den Sveriges enda äkta tröskelfjord. Tröskeln är förklaringen till de speciella fysikaliska förutsättningar som utvecklats de goda och unika marinbiologiska förhållanden inne i fjordens vattenmassa. Gullmarn utgör ett av de mest artrika marina områdena i Sverige och fjorden är ett Natura 2000-område sedan år 1983. Området omfattar rödlistade fiskarter och fjordens grunda vikar med ålgräsängar är viktiga reproduktions- och uppväxtområden för fiskar och skaldjur.

På grund av att Gullmarn är en tröskelfjord är vattendjupet mycket varierande från knappa 40 meter vid tröskeln ute vid fjordens inlopp, till cirka 120 meter vid dess

djupaste punkt (Alsbäcksdjupet). Tröskeln utgör en yttre barriär mot det öppna havet och detta medför att vattenmassan inne i fjorden har två språngskikt som skiljer vatten med olika salinitetshalt (och densitet) åt. Den övre delen av vattenmassan består i huvudsak av en större inblandning sötvatten med lägre densitet, från lokal ytavrinning och till viss del av ytvatten från Östersjön. Det mellersta skiktet består av vatten med en något högre salthalt från Skagerrak och Kattegatt och i djupdelarna består vattenmassan i huvudsak av Nordsjövatten som med sin högre salthalt och densitet sjunker mot botten. Gullmarns naturliga förutsättningar gör att det salthaltiga, och framförallt syrerika, Nordsjövattnet behöver nå över den grunda tröskeln vid fjordens inlopp för att kunna nå in till djupbassängerna och där kunna tränga undan mer syrefattigt vatten. Skiktningarna bidrar till ett långsamt utbyte av vattenmassorna och fjorden är känslig för tillförsel av näringsämnen. Övergödningen av Gullmarn leder till en ökad partikelhalt i vattnet och en ökad sedimentation, inte minst i de djupare områdena. I flera områden leder detta till syrebrist i bottenvattnet och stora delar av bottarna täcks av svavelbakterier. Övergödningen gör också att grundare revmiljöer med en utvecklad makroalgsflora drabbas av mer och mer påväxt av fintrådiga alger som också konkurrerar ut det naturliga tångbältet. Detta är en stark indikation på långvarig övergödning. Flera arter minskar i utbredning och fiskarter som är knutna till djupare miljöer har inte noterats på många år (marulk, havskatt), (Länsstyrelsen 2011, Bevarandeplan för Gullmarns Natura-2000).

Under sommarhalvåret ökar antalet boende dramatiskt i Bohuslän då sommargästerna flyttar ut till sina stugor och turisterna strömmar till. Sommarhalvåret är också den tid då den biologiska aktiviteten är som störst i haven. I havsnära fritidshusområden, så som exempelvis Kolvik, sker alltså ett ökat utsläpp av näringsämnen under sommarhalvåret och utsläppen sker också oftast direkt i vattendrag med en liten retention som följd. Vattendragen som utsläppen sker i mynnar sedan ofta ut i grundområden med en hög biologisk aktivitet vilket ökar risken för algblomning med efterföljande syrebrist. Med den källfördelning av näringstillförseln och det boende- och bebyggelsestryck som råder måste enskilda

avlopp ses som en viktig del av näringsbidraget, i synnerhet i grunda vikar så som den aktuella.

Jordfallsbukten, dit utsläppspunkten är lokaliserad, är ett av Gullmarns grundområden. Ett tillskott av näringsinnehållande avloppsvatten, i synnerhet kväve, kan inte bedömas som riskfritt med bakgrund av ovanstående. I samma känsliga grundområde finns en välbesökt badstrand lokaliserad. Nämnden anser att ett utsläpp av renat wc-vatten i närheten av en badstrand bör prövas med stor försiktighet. Nämnden vill också framhålla att utgångspunkten vid tillståndsprövning av en anläggning är att den ska iaktta de begränsningar som behövs för att motverka att verksamheten medför skada på människors hälsa och miljön. Det innebär att föroreningarna ska begränsas vid källan. Ombudet har i sina synpunkter angett att det renade wc-vattnet kommer släppas i en angränsande bäck och med det spädas innan det når Jordfallsbukten. Att det renade wc-vattnet i samband med utsläpp i recipienten späds anser nämnden dock inte medför att den aktuella anläggningen skulle vara lämplig. Nämnden anser istället att utsläppen från avloppsanläggningen ska begränsas för att minimera påverkan på miljön. Ombudet skriver att utloppet sker till vattendjup på omkring 60 meter. Enligt sjökort nås ett sådant djup omkring 300 meter ut i fjorden från utloppet mätt. Enligt kommunens GIS-baserade djupkurvor är vattendjupet i viken mellan 0 och 3 meter från bäckutloppet och 100 - 150 meter ut innan fjorden djupnar.

Den sökta anläggningen

Nämnden har inte tagit del av några uppgifter som styrker att den sökta anläggningen lever upp till kraven som ställs vid hög hälsoskyddsnivå. Ombudet uppger att det sökta efterpoleringssteget, EP-tank, har en hög bakterieavdödande effekt. Någon opartisk utvärdering, utöver ombudets egna uppgifter, som styrker detta har nämnden inte tagit del av.

Ombudet menar att produkten har förmåga att reducera näringsämnen till nivåer som motsvarar hög miljöskyddsnivå. Enligt prestandadeklarationen för reningsverkets CE-märkning framgår reningsresultat för parametrarna BOD7 och

fosfor. Några uppgifter för att produkten klarar av att reducera det inkommande kvävet med minst 50 % har nämnden vid beslutet inte tagit del av. Oavsett om produkten klarar av att leva upp till hög miljöskyddsnivå anser nämnden att sökanden inte har kunnat visa att det skulle vara orimligt att källsortera avloppsvattnet från huset.

Nämnden ställer sig positiva till att leverantörer, såsom i här aktuellt fall, tillhandahåller olika lösningar och ser fram emot ombudets första ansökan bestående av en anläggning med extremt snålspolande toalett till slutna tank.

Anläggningens robusthet och fastighetsägarens skötsel

Uddevalla är en kustkommun och det råder hög skyddsnivå med avseende på miljöskydd i stora delar av kommunen. Detta innebär att avloppsanläggningarna som installeras för rening av wc-vatten i kommunen ofta är av tekniskt avancerad karaktär. Många minireningsverkstillverkare har ett gediget egenkontrollprogram som kan innebära att den enskilde fastighetsägaren bör se över sin anläggning så ofta som varje vecka.

Även om nämnden har möjlighet att utöva tillsyn för att tillse att anläggningen sköts på lämpligt sätt är det i första hand verksamhetsutövaren som har ett eget ansvar för det. Vid meddelande av tillstånd för avloppsanläggning så meddelas också ett antal villkor. Dessa villkor ska säkerställa att avloppsanläggningen inte medför olägenheter för människors hälsa och miljön. Omgivningspåverkan från anläggningen är dock avhängig att anläggningen sköts korrekt. Även om en fastighetsägare inte har för avsikt att missköta en anläggning så kan problem uppstå som i värsta fall kan få till följd att orenat avloppsvatten släpps ut. Ett sådant utsläpp medför då negativa effekter på recipienten. Med hänsyn till den aktuella recipientens känslighet så anser nämnden att det är extra viktigt att ta dessa risker i beaktande och tillämpa försiktighetsprincipen.

Kostnader för installation och drift

Utgångspunkten enligt miljöbalken är att man ska se till förutsättningarna på platsen och vilka försiktighetsåtgärder som behöver vidtas. Innan krav ställs ska dock en skälighetsavvägning göras enligt 2 kap. 7 § miljöbalken som innebär att man väger miljönyttan mot kostnaderna. Detta innebär att det inte alltid är så att man ska komma fram till den billigaste åtgärden utan det relevanta är avvägningen mellan nyttan och kostnaden. Även om en kretsloppslösning kan vara dyrare för den enskilde så anser nämnden att den kostnaden som kretsloppslösningen medför inte är oskälig i förhållande till den miljönytta som den lösningen medför. Med det inte sagt att en kretsloppslösning per automatik blir dyrare.

Nämnden bifogar ett yttrande från Havs- och vattenmyndigheten, HaV, gällande ett liknande mål vid Mark- och miljööverdomstolen, mål nr M 4515-15. Det finns stora likheter mellan detta ärende i Kolvik, i avseende på vilka kretsloppskrav som kan ställas i ärenden om små avlopp samt vilka avloppsanläggningar som kan accepteras vid känsliga recipienter, och mål nr M 4515-15. HaV skriver i yttrandet följande. ”Även om investeringskostnaden för att inrätta ett källsorterande system kan vara något högre än för ett minireningsverk, är driften mindre kostsam.”

Angående driftskostnaderna har nämnden fått uppgifter från renhållningsavdelningen, och även från grannkommuners motsvarighet, att tömningsproblem föreligger för det sökta verket. Problematiken ligger, enligt uppgift, i att renhållningspersonalen måste kliva ner i verket för att kunna utföra slamtömning. För att hantera detta har Uddevalla Kraft för avsikt att ta ut separat taxa för de fastighetsägare som har ett minireningsverk som kräver att renhållningspersonalen utsätts för extra risker i samband med slamtömningen. Detta bör beaktas i kostnadsjämförelse mellan de olika lösningarna.

Kretsloppsanpassning av enskilda avlopp i Uddevalla kommun

Bestämmelserna i miljöbalken syftar enligt 1 kap. 1 § till att främja en hållbar utveckling, bland annat så att återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att kretslopp uppnås. Vid

tillämpningen ska vägledning hämtas från bland annat de miljömål som riksdagen fastställt. Ett av dessa miljömål är ”Ingen övergödning” som innebär att utsläppen av fosfor och kväve från mänsklig verksamhet till sjöar, vattendrag och kustvatten ska minskas.

Av praxis från Mark- och miljööverdomstolen (MÖD 2006:53) framgår att det finns skäl att inta en restriktiv hållning till minireningsverk i känsliga miljöer och att det för att följa miljöbalkens mål att främja en hållbar utveckling kan finnas skäl att neka installation av konventionella avloppslösningar, till förmån för en avloppslösning som bedöms som mer kretsloppsanpassad.

Uddevalla kommun har sedan april 2013 ett kretsloppssystem i drift som innebär att hela toalettfraktionen kan tas omhand och återföras till åkermark. Ombudet menar att kretsloppssystemet i Uddevalla är ett projekt. Systemet började som ett projekt delvis finansierat av LOVA-medel men har sedan dess frångått projektform och införlivats i den kommunala organisationen. Majoriteten av ett hushållsutsläpp av kväve och fosfor återfinns i dess toalettavfall. I Uddevalla kommun ses denna näringsrika fraktion som en resurs som bör återföras till produktiv åkermark, systemet byggs ut kontinuerligt och omfattar i dagsläget tre mottagningsstationer.

Nämnden anser att källsortering är en optimerad metod för att under längre tid säkerställa begränsade utsläpp av näringsämnen samt för att uppfylla lagstiftningens intentioner om kretslopp. Nämnden delar inte ombudets uppfattning att källsortering skulle kunna leda till miljöproblem i form av ökade transporter. För hämtning av toalettavfall från slutna tankar ansvarar det kommunala renhållningsbolaget Uddevalla Kraft, som hämtar och transporterar innehållet med hjälp av befintlig fordonsflotta. Uddevalla Kraft levererar sedan det uppsamlade toalettavfallet till lokala jordbruk där hygienisering sker innan spridning på produktiv åkermark. Spridning av humant avloppsslam regleras i Naturvårdsverkets föreskrifter SNFS 1994:2.

Uddevalla kommuns kretsloppssystem med återföring av toalettvattnen innebär att ca 90 % av fosfor och kväve från ett hushållspillvatten samlas upp och kan återföras till jordbruksmark. Förutom fosfor och kväve innehåller fraktionen organiskt material och andra mikronäringsämnen som är viktiga att återföra till jordbruksmarken.

Ombudet hänvisar till inledningen av en mening från nämndens beslut om avslag i juni enligt följande. *”Tillståndsgivning för ett enskilt minireningsverk i ett tätbebyggt område skulle möjligen inte ha så stor betydelse”*. Försättningen på meningen lyder enligt följande. *”men förhållandena inom västra Kolvik och alla andra tätbebyggelseområden i kommunen, är sådana att generell tillståndsgivning för enskilda lösningar genom minireningsverk är mycket olämpligt med hänsyn till känsliga recipienter, badplatser och vattentäkter inom områdena. I området kan vattenförbrukningen i framtiden troligen komma att öka på grund av ökad omvandling från fritidsboende till åretruntboende. Det är därmed viktigt att klara av en långsiktig och robust rening av avlopp till skydd för såväl den känsliga recipienten som enskilda vattentäkter.”* Nämnden vill belysa effekterna av en generell tillståndsgivning i områden som exempelvis Kolvik men även i kommunen som helhet, och hänvisar i övrigt till beslutet om avslag.

Ombudet hänvisar till Tanums kommun och att beslutet om krav på urinseparering har upphävts av kommunfullmäktige. Krav på källsortering och återföring finns reglerat i miljöbalken och kan inte upphöra att gälla. Beslutet i Tanum har överklagats.

Ombudet hänvisar också till en mening från en dom i mark- och miljödomstolen om att *”en allmän hänvisning till kretsloppsprincipen utgör inte tillräcklig grund för att ställa krav på urinseparering gentemot den enskilde”*. Nämnden menar att det inte kan ses som att man i det här fallet gör en ”allmän hänvisning till kretsloppsprincipen” när det finns ett utarbetat återföringssystem i full drift på plats i kommunen som är väl förankrat bland både miljömyndigheten, va-huvudmannen Västvatten och den renhållningsansvarige Uddevalla Kraft.

Transporter och klimatpåverkan

Ombudet menar att kretsloppssystemet som finns i Uddevalla skulle generera en ökad transportmängd för den aktuella fastigheten. Andra lösningar, däribland den av ombudet föreslagna, innebär slamtömning minst en gång per år. Det slam som töms i det aktuella minireningsverket saknar samma återföringspotential som ett sorterat toalettavatten, och måste istället köras till det kommunala reningsverket som är beläget inne i Uddevalla tätort. I serviceavtalet med Bra Miljöteknik ingår också servicebesök 1 till 4 gånger per år. En sluten tank med exempelvis vakuumpolett som förslagsvis behöver tömmas två gånger per år och en slamavskiljare för bdtvatten med ett tömningsintervall vart annat år, har ett jämförbart transportbehov. Om man därtill tar hänsyn till att två av mottagningsstationerna för toalettavatten är placerade närmare den aktuella fastigheten än det kommunala reningsverket så blir transporterna i princip kortare med den av kommunen framtagna kretsloppslösningen. Uddevalla Kraft, som är Uddevalla kommuns renhållningsentreprenör, får enligt uppgift ca 400 mil kortare transporter under per år genom att leverera sorterat toalettavatten till mottagningsstation istället för att leverera till kommunens reningsverk.

Kretsloppssystemet i Uddevalla nyttjar befintliga gödselbrunnar hos lantbrukare i kommunen. Lantbrukare som exempelvis övergått från djurhållning till jordbruk använder inte längre befintliga gödselbrunnar för djurgödsel. De kan fortfarande vara i behov av gödselmedel för exempelvis växtodling och kan med hjälp av det sorterade wc-vattnet från de omkring 1500 befintliga slutna tankarna i kommunen minska sitt behov av konstgödsel. Då gödselbrunnarna som inte längre används för djurgödsel istället kan användas för hygienisering och lagring av sorterat wc-vatten utnyttjar därmed systemet befintlig infrastruktur. Nämnden bedömer att systemet i stort kan ses som en samhällsnytta och att det borde vara överförbart även på andra platser.

Från ett minireningsverk, som lever upp till kraven för hög miljöskyddsnivå, reduceras det inkommande kvävet med 50 % genom att det omvandlas till kvävgas

och därmed går förlorad som gödselmedel. Resterande andel kväve hamnar i vattendragen och slutligen i havet. I det aktuella fallet når kvävet i det renade avloppsvattnet omedelbart en grund vik i havet. Att framställa kväve på konstgjord väg är en energikrävande process som ger stora utsläpp av växthusgaser. Genom att ta till vara kvävet bidrar Uddevallas kretsloppssystem även till att uppfylla miljömålet om minskad klimatpåverkan.

Sammanfattande bedömning

Bevarandestatusen för Gullmarn bedöms enligt länsstyrelsen vara gynnsam idag, men det föreligger en risk att statusen inte kan upprätthållas i större delen av området om inte tillförseln av närsalter minskar. Avloppsfraktioner från hushåll är ett kommunalt ansvar att omhänderta. Enligt avfallshierarkin ska man i första hand arbeta för att minimera avfallsmängderna och det avfall som uppstår ska omhändertas enligt kretsloppsprincipen. Enligt miljöbalken har kommunen det övergripande ansvaret för hantering av hushållsavfall. Där ingår insamling, transport och omhändertagande av avfallet. Källsorterade fraktioner från enskilda eller ett fåtal hushåll är ett hushållsavfall. Enligt 15 kap. 2 § miljöbalken har kommunerna ansvar att transportera bort och omhänderta hushållsavfall. Enligt 15 kap. 8 § ska kommunen svara för att fraktionerna transporteras till en behandlingsanläggning, bortskaffas eller återvinns. Uddevalla kommun har utarbetat ett system för återföring av näringsämnen från enskilda avlopp som bygger på att toalettvattnet samlas upp separat. På samma sätt som kommunen beslutar om hur övrigt hushållsavfall, brännbart och matavfall, ska omhändertas och hanteras har nu kommunen också skapat systemet för det hushållsavfall som uppstår från enskilda avlopp. Enligt bevarandeplanen för Gullmarn (Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 2011) bör utsläpp av kemikalier, avloppsvatten eller annan påverkan på vattenkvaliteten prövas restriktivt. Vid modernisering av befintliga avloppsanläggningar bör tillsynsmyndigheten eftersträva bästa miljövänliga teknik som innebär minskad belastning på recipienten jämfört med nuläget. Nämnden bedömer att ett källsorterande alternativ är bästa möjliga teknik, och bedömer inte heller att sökanden har kunnat visa på underlag som gör att det inte skulle vara rimligt för nämnden att ställa krav på ett källsorterande system i det aktuella fallet.

Samhällsbyggnadsnämnden

Mark- och miljööverdomstolens dom den 25 april 2016 i mål nr M 4515-15

Nämnden noterar att Mark- och miljööverdomstolen i sitt domskäl i mål nr M 4515-15 inte beaktat kretsloppsprincipen i de allmänna hänsynsreglerna, 2 kap. 5 § miljöbalken. Nämnden vill poängtera att recipienten i detta ärende är densamma som i ovanstående ärende, Gullmarns centralbassäng. Mark- och miljööverdomstolen skriver i sitt domskäl följande. ”Med hänsyn till Gullmarns känslighet bör tillstånd prövas restriktivt så att bevarandestatusen för vattenområdet inte riskerar att påverkas negativt.” Nämnden anser att den ansökta åtgärden med utsläpp av renat avloppsvatten till känsligt grundområde i Gullmarn riskerar att påverka recipienten på ett negativt sätt. Nämnden vill också tydligt framhålla att utsläppet från den ansökta anläggningen föreslås till en grund vik med en välbesökt badplats. Sökanden har i ansökan inte kunnat uppvisa några uppgifter som styrker att den sökta efterpoleringen har någon mikrobavdödande funktion.

JEJ har genom företrädare Bra Miljöteknik Sverige AB inkommit med en ”prestandadeklaration” samt i bifogad kommentar anfört följande angående Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 4515-15. Mark- och miljööverdomstolens avslag berodde på brister i hur det sökta reningsverket var provtagit samt hur den höga pH-nivån kan påverka miljön vid utsläppspunkten. Enligt domstolen saknades reningsresultaten på fosforering på prestandadeklarationen. Det är alltså inte Uddevalla kommuns syn på kretsloppsanpassat avloppssystem i form av sluten tank och BDT-vatten som fällde avgörandet. Biovacs reningsverk är certifierade, provtagna och har prestandadeklaration som uppvisar hög skyddsnivå avseende rening av avloppsvatten enligt Naturvårdsverkets rekommendationer.

Därtill hänvisas till överklagande av Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut dnr 505-27525-2015 från den 13 januari 2016 om att avslå ansökan om tillstånd att installera avloppsanläggning på fastigheterna Y och Z, överklagande av Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut dnr 505-27527-2015

från den 13 januari 2016 om att avslå ansökan om tillstånd att installera avloppsanläggning på fastigheterna X samt överklagande av Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut dnr 505-20086-2015 från den 27 november 2015 om att avslå ansökan om tillstånd att installera avloppsanläggning på fastigheterna A samt B.

Mark- och miljödomstolen har hållit sammanträde och syn i målet.

DOMSKÄL

Frågan i målet är om den avloppsanläggning som JEJ sökt tillstånd för uppfyller de miljö- och hälsoskyddskrav som bör ställas på en avloppsanläggning för WC- och BDT-vatten i det aktuella området. Det är verksamhetsutövaren som ska visa att anläggningen uppfyller sådana krav. Vid bedömningen av tillåtligheten ska redan risken för olägenhet beaktas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Vid prövningen av en enskild avloppsanläggning ska hänsyn tas till förhållanden i det större område inom vilket den aktuella fastigheten ingår och beakta vad följden skulle bli av en generell utbredning av avloppsanläggningar liknande den tillståndssökta. Vid bedömningen ska även beaktas att kostnaden för skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått inte blir orimlig jämfört med miljönyttan av sådana åtgärder.

Den plats dit vattnet från avloppsanläggningen ska ledas är en del av Gullmarsfjorden som är ett Natura 2000-område, marint naturreservat och omfattas av skydd för fisk- och musselvatten. Platsen är också belägen i omedelbar närhet av en badplats. Mark- och miljödomstolen delar nämndens uppfattning att det för den aktuella recipienten råder hög skyddsnivå för både miljöskydd och hälsoskydd enligt Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd (HVMFS 2016:17) om små avloppsanläggningar för hushållspillvatten. Anläggningen ska därmed som utgångspunkt nå upp till kravet på en hög skyddsnivå enligt Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd. Utöver det ska anläggningen uppfylla övriga krav i miljöbalken. Fastigheten X har idag enbart en trekammarbrunn med en markbädd på 12 kvm och utsläpp till en bäck, som mynnar ut 50 meter

söder om badstranden. Befintlig anläggning kan inte anses uppfylla gällande miljö- och hälsoskydds krav och utsläpp sker till recipienten på samma plats som enligt ansökan ska gälla för den nya anläggningen.

Att den aktuella avloppsanläggningen är CE-märkt och omfattas av en harmoniserad standard enligt byggproduktförordningen inverkar inte på en tillståndsmyndighets möjlighet att ställa de krav enligt den svenska miljölagstiftningen som bedöms nödvändiga för att säkerställa skyddet av hälsa och miljö (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 25 april 2016 i mål M 4515-15).

JEJ har gett in prestandadeklaration avseende den aktuella avloppsanläggningen. Av deklarationen får anses framgå att avloppsanläggningen uppfyller kraven för hög skyddsnivå för miljöskydd beträffande BOD, Tot-P och Tot-N. Anläggningen får därför anses uppfylla hög skyddsnivå för miljöskydd enligt Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd. Med hänsyn till Gullmarns känslighet bör tillstånd prövas restriktivt så att bevarandestatusen för vattenområdet inte riskerar att påverkas negativt. Höga krav bör därför ställas på verksamhetsutövaren att visa att åtgärden inte riskerar att påverka den känsliga miljön på ett negativt sätt. I målet saknas utredning avseende det nu aktuella reningsverket i förhållande till vald lokalisering av utsläppspunkten. Domstolen finner det därför inte visat att det aktuella minireningsverket kan godtas i miljöskyddshänseende på den aktuella platsen.

När det gäller hälsoskyddsaspekter framstår det som olämpligt att avloppsvattnet från den ansökta anläggningen efter en relativt kort sträcka i öppet dike mynnar ut i omedelbar närhet till en badplats. Härvid beaktas framförallt att störningar i anläggningens drift kan få starkt negativa konsekvenser i hälsoskyddshänseende. Detta innebär enligt domstolens mening att det från hälsoskyddssynpunkt finns alternativa utföranden för omhändertagande av WC- och BDT-vatten som framstår som betydligt lämpligare än den ansökta anläggningen och som inte kan anses medföra oskäligen kostnader jämfört med den ansökta anläggningen.

Sammantaget finner mark- och miljödomstolen att det saknas skäl att ändra länsstyrelsens beslut och att JEJs överklagande därför ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 30 juni 2016.

Ove Järholm

Nils-Göran Nilsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Ove Järholm, ordförande, och tekniska rådet Nils-Göran Nilsson. Föredragande har varit beredningsjuristen Ramona Liveland.